

11. Cherevy'chko O. G. (2016). Funkciyi pam'yati ta uvagy' u studentiv navchal'nogo viddilennya plavannya NTUU «KPI» [Functions of memory and attention in students of the swimming department of NTUU «KPI»]. *Molody'j vcheny'j*. 3. S. 122–125 [in Ukrainian].
12. Straus W., Hove N. Generations : the history of America's future. 1584 to 2069. New York : Perennial, 1991. 544 p.

Lazorenko S. A. Information and educational environment of higher education institution as a basis for the development of information and digital culture of future specialists in physical culture and sports

The latest trends in society require the development of the education system, in particular the training of future specialists in physical culture and sports (FC&S) on the basis of information technology, the creation and operation of a proper high-tech and high-quality information and educational environment. Its importance has recently been growing and qualitatively influencing the process of formation and development of information and digital culture of future specialists in physical culture and sports. As part of the global educational space there is a single space of the education system, which as a component includes the information and educational environment of higher education, which is a set of information, technical, educational and methodological support with established links and connects the subjects of the educational process. The information and educational environment of a higher education institution should be perceived as the integration of the electronic campus of the educational institution, educational process management tools, pedagogical technologies designed to form an intellectually developed creative personality of a specialist in physical culture and sports. skills for a successful life and future professional activity in the information society. The information and educational environment includes a library of electronic educational resources (electronic textbooks, manuals, methodical recommendations, dictionaries, reference books, laboratory workshops), which: are distributed by branches; built on the basis of Web-technologies; can be used for various organizational forms of training; provides for the availability of reference and search system; has a repository of external electronic resources. This involves the organization of training as an active process of acquiring knowledge that allows to develop and form a higher level of understanding and awareness of phenomena, processes, objects being studied, in terms of combining information resources and joint activities to achieve the goal.

Key words: information-educational environment, professional training, future specialists of physical culture and sports, information and digital culture.

УДК 531(075)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.76.24>

Ластовець Ю. М.

**ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ
У СТУДЕНТІВ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ**

Обґрунтовуються роль і місце навчальних дисциплін суспільно-економічного циклу в структурі навчально-виховного процесу закладів фахової передвищої освіти технічно-технологічних спеціальностей; проаналізовано основні публікації, які присвячено сучасному стану та перспективам розвитку освіти, а також принципам визначення змісту професійної освіти й ролі так званих м'яких навичок (soft skills) для технічних фахівців сучасного типу; здійснено аналіз основних нормативних документів технічного коледжу – освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми та навчальних планів спеціальностей; на основі аналізу нормативних документів встановлено основні компетенції, які мають бути сформовані у майбутніх технічних фахівців, серед обов'язкових компетенцій для студентів технічного коледжу окремо виділили соціально-особистісні та загальнонаукові компетенції, набуття яких і забезпечує оволодіння студентами тими необхідними м'якими навичками (soft skills), що забезпечують успішну професійної реалізацію; вивчивши організацію навчального процесу, навчальні плани спеціальностей коледжу, визначено конкретний обсяг навчального часу, відведеного на вивчення суспільно-економічних дисциплін для студентів усіх курсів, встановлено який відсоток навчального часу в графіку навчання коледжу виділено для вивчення суспільно-економічних предметів і, відповідно, скільки часу відведено для формування у студентів суспільно-економічних компетенцій; також висвітлено можливі проблеми в процесі набуття основних і соціально-особистісних компетентностей (soft skills) у майбутніх спеціалістів технічного профілю; встановлено, що в технічних коледжах наявні проблеми практичної реалізації формування суспільно-економічних компетенцій; коротко проаналізовано методи поліпшення якості викладання предметів суспільно-економічного циклу.

Ключові слова: фахова передвища освіта, суспільно-економічні дисципліни, соціально-особистісні компетенції.

Процеси, що відбуваються в суспільно-економічній та політичній сферах українського суспільства, вимагають змін системи освіти. Чітко визначивши свій шлях у напрямі євроінтеграції, сьогодні все частіше українці цікавляться та орієнтуються на європейські цінності. Долучивсь до Болонського процесу, українська освіта прагне рівнятися на світові освітні стандарти та специфічні умови розвитку світової спільноти ХХІ століття, тому потрібно враховувати такі суттєві фактори сучасного світу, як інформатизація, активне використання інтернет-ресурсів, глобалізація економічних і політичних процесів в Європі та світі. Свій внесок у стрімку трансформацію традиційної освіти в усьому світі здійснила й пандемія 2019–2020 років, яка

примусила увесь світ усвідомити потребу швидкого запровадження нових форм навчання, одночасно виявилися суттєві проблеми дистанційної освіти – починаючи від відсутності інтернету й технічних відповідних засобів і завершуючи неспроможністю та небажанням учасників освітнього процесу вчитися дистанційно.

Не варто забувати й про суто вітчизняну специфічну проблему освіти – велику кількість випускників вищих закладів освіти України й одночасно дефіцит кваліфікованих спеціалістів на ринку праці. Працедавці все частіше нарікають на недостатню компетентність і недостатній рівень підготовки фахівців випускників вищої школи. Відносно новою та мало поки що освітленою темою у вітчизняних виданнях є поняття “soft skills” – так звані м’які навички (компетенції). Система освіти України переважно спрямована на забезпечення “hard skills” – традиційна спрямованість на засвоєння конкретного обсягу фактичних знань і необхідних навичок. Але в сучасному світі інформаційних технологій і миттєвого доступу до будь-якої інформації пріоритетним завданням стає навчити студентів, майбутніх фахівців орієнтуватися в інформації, критично її осмислювати та якісно, креативно використовувати. Сучасна людина живе в динамічному нестабільному світі, який вимагає гнучкості, адаптивності, стресостійкості, гуманності – усі ці риси є тими “soft skills”, які повинна забезпечувати сучасна якісна освіта.

Відповідно до Закону України «Про освіту», затвердженого 2017 року, метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства [4]. Згідно з 10 статтею цього Закону, одним із невіддільних складників структури освіти в Україні передбачено фахову передвищу освіту, як наслідок у 2019 р. було ухвалено Закон України «Про фахову передвищу освіту». Можливо, саме фахова передвища освіта є адекватною відповіддю на невдоволений попит суспільства у фахівцях нового типу, і не випадково вона посідає проміжне становище між професійною (професійно-технічною) та вищою освітою. Щоправда, на сьогодні залишається відкритим питання стандартів фахової передвищої освіти, що мають задовольнити особливі потреби нашої держави й орієнтуватися на критерії європейської освіти (лише в липні 2020 року затверджено Наказ № 918 МОНУ щодо рекомендацій розроблення таких стандартів).

Вітчизняні та закордонні науковці аналізують сучасний стан освітніх систем, наголошують на потребі реформування структури освіти та прогнозують стратегії її розвитку, враховуючи стрімкі зміни сучасних технологій виробництва, що, безумовно, впливає на методи навчання фахівців різних галузей. Суттєвий внесок у дослідження таких проблем зробили В. П. Андрущенко, О. О. Гуцольяк, О. Г. Каверіна, М. В. Кірюхіна, В. Г. Кремень, О. І. Пометун, Т. Є. Шевчук, а також такі європейські дослідники, як Андреас Шлейхер і Кен Робінсон. Питанню впровадження у вітчизняну систему освіти “soft skills” присвячено наукові праці О. Г. Глазунова, Н. А. Длугонович, Л. В. Іванова, К. О. Коваль. Над принципами визначення змісту освіти та розроблення методичних основ стандартизації професійної освіти працюють Н. М. Ваніна, С. У. Гончаренко, Р. С. Гуревич, М. І. Бурда, А. А. Каленський, А. М. Кокарева, А. В. Нізовцев.

Мета статті – аналіз нормативних документів технічного коледжу з метою встановлення місця та ролі циклу суспільно-економічних дисциплін у навчально-виховному процесі фахової передвищої освіти. Водночас потрібно встановити основні проблеми, що виникають під час вивчення суспільно-економічних дисциплін у студентів та під час організації навчального процесу у викладачів.

Останнім часом в інформаційному просторі все частіше транслюється ідея зміни поколінь, нових цінностей молоді, не зрозумілих радянському та пострадянському суспільству. Ми знову й знову обговорюємо проблему «батьків і дітей», нарікаємо на те, що молодь не хоче або не може вчитися, не здатна до організованої та систематичної праці. Загальновідомо, що освітньо-виховний процес будується на взаємодії студентів (учнів) і викладачів, і якщо в процесі навчання виникають певні складнощі, нерозумно критикувати лише одну сторону процесу. Можливо, наявні проблеми в освіті зумовлені не лише специфікою сучасного молодого покоління, але й невідповідністю та застарілістю самої структури освіти. Зокрема, британський педагог Кен Робінсон вказує на той факт, що сучасна система освіти була сформована ще в середині XIX століття в результаті промислової революції, у відповідь на потреби індустріального суспільства у кваліфікованих технічних працівниках. Науковець наголошує на тому, що було актуальним для XIX–XX століть і не підходить для XXI століття, старі системи освіти не підходять для нового світу. Робінсон пропонує не просто реформувати, але й трансформувати освіту, наприклад внести до освітніх програм такі потрібні навички для учнів, як креативність, новаторство, критичне мислення, громадянська грамотність, глобальна обізнаність. Учений критикує стандартизацію та уніфікацію освіти, натомість пропонує принцип індивідуалізму [6].

Ретельний і глобальний аналіз сучасної освіти в провідних країнах Європи та світу здійснив і Андреас Шлейхер – німецький педагог, учений, розробник дослідження PISA (Program for International Student Assessment – міжнародна програма з оцінки освітніх досягнень учнів). Немає сумнівів, що найновіші знання й уміння завжди залишатимуться важливими в будь-якій галузі. Новатори й творчі люди зазвичай мають спеціалізовані вміння в певній галузі знань або практики. Якими б важливими не були «вміння вчитися», ми завжди вчимося, коли щось вивчаємо. Однак успіх в освіті полягає вже не у відтворенні знань, а в екстраполяції того, що ми знаємо, і творчому застосуванні цих знань у нових ситуаціях; це також стосується мислення, що не обмежується межами окремих дисциплін. Будь-хто може шукати – і здебільшого знаходить – інформацію в інтернеті; та винагороду отримує той, хто знає, що з цим знанням робити [1, с. 231]. Фахівець будь-якої професії повинен володіти двома типами навичок – це hard (tech) skills і soft skills. Hard (tech) skills – це професійні, технічні навички, що пов’язані з діяльністю у сфері формалізованих технологій.

Оскільки ці навички стійкі, добре проглядаються, вимірні й ототожнюються з конкретними конструкціями, то вони входять до переліку вимог, що містяться в посадових інструкціях. Soft skills – це навички, вияв яких складно відстежити й наочно продемонструвати. До цієї групи належать комунікативні й управлінські навички [3, с. 239]. Нещодавно керівники найбільш розвинених ІТ-компаній України, таких як EPAM, Ciklum, Global Logic, Luxoff, поділилися своїми думками щодо обов’язкових навичок для успішного ІТ-фахівця. Серед таких навичок – володіння англійською мовою, оскільки потрібні навички спілкування іноземною під час роботи з клієнтами та комунікації в інтернаціональній команді розробників; вміння працювати в команді над виконанням проєктів; навички ефективної комунікації, включеного активного слухання та письмового спілкування, а також послідовності для виконання проєкту від першого спілкування із замовником до представлення готового рішення. Дослідження, які було проведено в Гарвардському та Стенфордському університетах показали, що лише 15 % кар’єрного успіху забезпечується рівнем професійних навичок, тоді як інші 85 % – це “soft skills” [2, с. 93].

З метою встановлення місця та ролі суспільно-економічних дисциплін у підготовці фахівців технічних спеціальностей нами було проаналізовано основні нормативні документи на прикладі Державного вищого навчального закладу «Київський електромеханічний коледж». Вони є типовими для всіх коледжів, де здійснюється підготовка молодших бакалаврів технічного профілю. Також ми з’ясували, чи відображено поняття “soft skills” у навчальних планах і програмах фахової освіти. Адже в абсолютній більшості вищих навчальних закладів не приділяють належної уваги розвитку в студентів “soft skills”, проте навчальні програми переважані навчальними дисциплінами, які розвивають у студентів “hard skills”, тобто “тверді” навички, пов’язані зі знанням фундаментальних і спеціальних дисциплін, здобуттям практичної підготовки. Того, як майбутньому випускнику взаємодіяти в колективі зі співробітниками, з клієнтами, з партнерами, – не навчають, хоча ці навички дуже сильно впливають на ефективність роботи співробітника [7, с. 163]. У коледжі здійснюється підготовка для здобуття освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», на базі 9, 11 класів і після професійних училищ за такими спеціальностями:

– **151 «Автоматизація та комп’ютерно-інтегровані технології»** за спеціалізаціями: «Монтаж, обслуговування та ремонт автоматизованих систем керування рухом на залізничному транспорті», «Системи управління автоматами»;

– **273 «Залізничний транспорт»** за спеціалізаціями: «Обслуговування та ремонт пристроїв електрозв’язку на транспорті», «Технічне обслуговування, ремонт та експлуатація тягового рухомого складу», «Технічне обслуговування, ремонт та експлуатація вагонів метрополітену»;

– **141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»** за спеціалізаціями: «Електропостачання», «Енергетичний менеджмент і енергозбереження», «Експлуатація та ремонт електроустаткування електро- та автомобілів»;

– **123 «Комп’ютерна інженерія»** за спеціалізаціями: «Обслуговування комп’ютерних систем і мереж», «Безпека інформаційно-комунікаційних систем» (Кібербезпека);

– **172 «Телекомунікації та радіотехніка»** за спеціалізаціями: «Експлуатація радіотехнічних систем та пристроїв», «Мобільний зв’язок», «Системи сигналізації та відеоспостереження».

Ми детально розглянули такі базові елементи нормативних документів вищих навчальних закладів, як освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) та освітньо-професійна програма (ОПП), а також проаналізували навчальні плани кожної спеціальності. Відомо, що ОКХ визначає зміст вищої освіти та відображає цілі професійної підготовки фахівця, його місце в структурі галузей економіки держави, а також вимоги до компетентності фахівця та до інших соціально важливих властивостей та якостей [5]. В ОКХ есіх спеціальностей коледжу виділено основні компетенції, якими мають володіти майбутні фахівці, а саме: соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні, загальнопрофесійні та спеціалізовано-професійні.

До соціально-особистісних компетенцій віднесено такі, як: інтелігентність, чесність і порядність, креативність, здатність вчитися, організованість і дисциплінованість, здатність до об’єктивної оцінки, системне та критичне мислення, адаптивність, комунікабельність, цілеспрямованість, толерантність, розуміння, сприйняття та дотримання етичних норм поведінки щодо інших людей і природи (біоетика) тощо. Серед загальнонаукових компетенцій бачимо знання з основ філософії, психології, соціології, історії вітчизняної та її співвідношення зі світовими історичними процесами, знання основ економіки, права. Важливими для сучасних фахівців інструментальними компетенціями є навички управління інформацією та дослідницькі навички. Також в освітньо-кваліфікаційній характеристиці чітко окреслено систему вмінь випускників вищого навчального закладу, що відображають набуті компетенції. Одразу наголошуємо, що саме навчальні дисципліни суспільно-економічного циклу дають можливість оволодіти такими вміннями для забезпечення необхідних компетенцій. Саме завдяки таким навчальним дисциплінам, як «Основи філософських знань», «Соціологія», «Історія», «Громадянська освіта», «Основи правознавства» та «Основи економічної теорії», студенти мають можливість оволодіти вміннями до саморозвитку, критичного мислення, толерантності, комунікабельності, роботи в команді, вміння аналітично та перспективно мислити щодо розвитку соціально-економічних процесів та явищ в світі та в Україні. Тож бачимо, що саме навчальні дисципліни суспільно-економічного циклу можуть забезпечити формування в майбутніх фахівців технічного профілю так званих soft skills, які на сьогодні є необхідною умовою вдалого працевлаштування та подальшого кар’єрного розвитку.

Зазначимо, що обов'язковим і важливим елементом стандартів вищої освіти є освітньо-професійна програма (ОПП), на основі якої здійснюється планування та організація навчального процесу, розроблюється навчальний план, програми навчальних дисциплін, визначається загальний термін навчання, встановлюються форми державної атестації, перелік навчальних дисциплін. Вивчивши ОПП всіх спеціальностей, визначили, що в коледжі здійснюється навчання за такими циклами підготовки:

- гуманітарної та суспільно-економічної підготовки;
- математичної та природничо-наукової підготовки;
- професійної (професійно-орієнтованої) підготовки;
- практичної підготовки [5].

Відповідно до ОПП здійснено розподіл навчального часу за циклами підготовки, цикл суспільно-економічної підготовки віднесено до нормативної частини навчального часу, і для нього виділено від 13,3 % до 15 % від загального навчального часу. Більш точно визначено кількість навчальних годин із кожної навчальної дисципліни в навчальних планах коледжу. Для всіх студентів всіх спеціальностей визначено такі обсяги вивчення години для циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки – для навчальних дисциплін «Історія України», «Основи правознавства», «Основи філософських знань» і «Соціологія» передбачено 32 аудиторні години та 28 годин самостійної роботи (усього 60 годин, що дорівнює двом кредитам ECTS). Для навчальної дисципліни «Основи економічної теорії» – 16 аудиторних годин і 44 години самостійної роботи (60 годин). А для студентів, які вступили до коледжу на основі 9 класів загальноосвітньої школи передбачено цикл загальноосвітньої підготовки з базовими предметами: «Історія України» (105 годин загалом, із них 101 година аудиторно та 4 години для самостійного вивчення), «Всесвітня історія» (70 годин загалом, 68 годин аудиторних і 2 години для самостійного вивчення) та «Громадянська освіта» (23 аудиторні години). Відповідно до навчальних планів визначено розподіл аудиторних годин за різними семестрами: на першому курсі в першому семестрі студенти на базі 9 класів вивчають «Всесвітню історію» (4 години на тиждень), а в другому семестрі першого курсу – «Громадянську освіту» (1 година на тиждень) та «Історію України» (3 години на тиждень). На першому семестрі другого курсу студенти коледжу починають вивчення навчальних дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки з «Історії України», для якої за навчальними планами відведено 2 години на тиждень, а також продовжують вивчення «Основ правознавства» (2 години на тиждень), вивчають «Основи економічної теорії» (1 година на тиждень). А вже на четвертому курсі навчання студенти продовжують вивчення циклу соціально-економічної підготовки ознайомлення з «Основами філософських знань» (2 години на тиждень) та із «Соціологією» (2 години на тиждень).

Навчальний план коледжу передбачає лекційно-семінарську систему навчання, що є актуальним саме для циклу суспільно-економічних дисциплін. Курс вивчення кожної навчальної дисципліни завершується написанням студентами комплексної контрольної роботи, а для навчальної дисципліни «Історія України» передбачено диференційований залік для об'єктивного оцінювання знань і відповідних компетенцій студентів.

На основі аналізу освітніх стандартів коледжу фахової передвищої освіти очевидно, що на вивчення дисциплін суспільно-економічного циклу виділено відносно мало часу, а навчальні програми з таких предметів, як «Основи філософських знань», «Історія України» та «Всесвітня історія», «Соціологія», «Основи правознавства», «Основи економічної теорії», «Громадянська освіта», насичені не лише величезною кількістю фактів, але й складними поняттями про суспільно-економічні процеси та явища, їхній вплив на сучасне українське суспільство. Тому й викладачі таких навчальних дисциплін, і студенти мають певні труднощі, пов'язані з браком часу для підготовки до заняття й усвідомлення та розуміння таких складних філософських, соціально-економічних, правових та історичних понять, процесів та явищ, частина навчальної програми розрахована на самостійне засвоєння студентами. Також суттєвою проблемою для студентів технічних коледжів є недостатня кількість навчально-методичної літератури в бібліотеках коледжів, адже вони наповнені переважно технічною літературою. І непотрібно забувати про рівень вмотивованості студентів до навчання, саморозвитку та самоосвіти. На жаль, для студентів технічних спеціальностей характерна недостатня вмотивованість щодо вивчення суспільно-економічних дисциплін. Переважно студентам коледжу – майбутнім енергетикам, технікам-електромеханікам з обслуговування тягового рухомого складу, технікам із системного програмування та технікам-програмістам не завжди зрозумілим є актуальність вивчення таких навчальних дисциплін, як, наприклад, філософія, соціологія чи історія. Тому викладачам суспільно-економічного циклу потрібно насамперед грамотно та якісно актуалізувати вивчення відповідної навчальної дисципліни, знайти та використати методи мотивації для студентів, крім того, потрібно так організувати роботу студентів, щоб врахувати дефіцит часу та навчально-методичної літератури у студентів. Усе це спонукає викладачів суспільно-економічного циклу опановувати дистанційні форми навчання, використовувати (за можливості) мультимедійні засоби навчання, рекомендувати різноманітні навчальні інтернет-платформи для студентів, а також розробляти короткі опорні конспекти своїх лекцій і методичні рекомендації для підготовки студентів до заняття.

Висновки. Вивчивши та проаналізувавши освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми, а також навчальні плани технічного коледжу, бачимо, що під час реалізації освітньо-виховного процесу треба здійснювати формування у студентів соціально-особистісних, загальнонаукових та інструментальних компетенцій, що, власне, і є тими необхідними для сучасних фахівців "soft skills". Водночас

існують певні проблеми практичного механізму формування необхідних суспільно-економічних компетенцій у студентів технічних коледжів.

Надалі ми плануємо дослідити, як викладачі та студенти коледжів долають проблеми вивчення дисциплін суспільно-економічного циклу. Для цього розробимо та використаємо анкети-опитувальники для студентів і викладачів технічних коледжів, які дадуть змогу виміряти вмотивованість студентів до вивчення суспільно-економічних дисциплін, плануємо з'ясувати, наскільки ефективно використовуються методи дистанційного навчання таких навчальних дисциплін, а також виміряємо рівень розуміння майбутніми технічними фахівцями важливості набуття так званих м'яких навичок ("soft skills").

Використана література:

1. Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / переклала з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. 296 с. С. 231.
2. Глазунова О. Г., Волошина Т. В., Корольчук В. І. Розвиток "soft skills" у майбутніх фахівців з інформаційних технологій: методи, засоби, індикатори оцінювання. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Спецвипуск Нові педагогічні підходи в steam освіті. С. 93–106. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu> (дата звернення: 28.08.2020.).
3. Длугунович Н. А. Soft skills як необхідна складова підготовки IT-фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 6 (219). С. 239–242.
4. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38–39. С. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.08.2020).
5. Ілларіонов В. М., Марченко О. І., Сподинська Л. Л. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-професійна програма за спеціальністю 5.05010201 «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж».
6. Кен Робинсон, Лу Ароника Школа майбутнього. Как вырастить талантливого ребенка. Москва, 2016. 166 с.
7. Коваль К. О. Розвиток "soft skills" у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–166.

References:

1. Andreas Shleykher. (2018) Naykrashchyy klas u sviti: yak stvoryty osvitynyu systemu 21-ho stolittya / Pereklala z anhl. Hanna Leliv [Andreas Schleicher. The best class in the world: how to create an educational system of the 21st century / Translated from English. Anna Leliv]. Lviv: Litopys, 2018. 296 s. S. 231 [in Ukrainian].
2. Hlazunova O. H., Voloshyna T. V., Korol'chuk V. I. Rozvytok "soft skills" u maybutnikh fakhivtsiv z informatsiynykh tekhnolohiy: metody, zasoby, indykatory otsinyuvannya. *Vidkryte osvityne e-seredovishche suchasnoho universytetu*. 2019. Spetsvypusk Novi pedagogichni pidkhody v steam osviti. S. 93-106. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu> (data zvernennia: 28.08.2020) [Glazunova O. H., Voloshina T. V., Korolchuk V. I. Development of "soft skills" in future information technology specialists: methods, tools, evaluation indicators. Open educational e-environment of a modern university. 2019. Special issue New pedagogical approaches in steam education. P. 93-106. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu> (data zvernennia: 28.08.2020).
3. Dlugunovych N. A. Soft skills yak neobkhidna skladova pidhotovky IT fakhivtsiv. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*. 2014. № 6 (219). S. 239-242. [Dlugunovich N. A. Soft skills as a necessary component of training IT specialists. *Bulletin of Khmelnytsky National University*. 2014. № 6 (219). P. 239-242].
4. Zakon Ukrayiny "Pro osvitu". *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 2017. № 38-39. S. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> [Law of Ukraine "On Education" / *Bulletin of the Verkhovna Rada*. 2017. № 38-39. P. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>] (data zvernennia: 20.08.2020).
5. Illarionov V. M., Marchenko O. I., Spodyn'ska L. L. Osvitn'o-kvalifikatsiyna kharakterystyka ta osvitn'o-profesiyna prohrama za spetsial'nisty 5.05010201 "Obsluhovuvannya komp'yuternykh system i merezh" [Illarionov V. M., Marchenko O. I., Spodinskaya L. L. Educational and qualification characteristics and educational and professional program in the specialty 5.05010201 "Maintenance of computer systems and networks"].
6. Ken Robynson, Lu Aronyka Shkola budushcheho. Kak vyrastyt' talantlyvoho rebenka [Ken Robinson, Lou Aronica School of the Future. How to raise a talented child]. Moscow: 2016. 166 s. [in Russia].
7. Koval' K. O. Rozvytok "soft skills" u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannya. *Visnyk vinnits'koho politekhnichnoho instytutu*. 2015. № 2. S. 162-166 [Koval K. O. The development of "soft skills" in students is one of the important factors of employment. *Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute*. 2015. № 2. C. 162-166].

Lastovets Yu. M. Formation of social-economic competencies in the students of technical and technological colleges

The article deals with the special place of educational disciplines of the social and economic cycle in the structure of the educational process of professional prehigher education institutions technical and technological colleges; analyzed main publications about the current state and prospects of education development also on the principles of determining the content of professional education and the role of so-called soft skills for technical specialists of modern type; the main normative documents of the technical college were analyzed, such as educational qualification characteristics, educational and professional program and curricula of all specialties; identified the main competencies that should be formed in future technicians, focused on socio-personal and general-scientific competencies that provide students with the formation of the necessary soft skills which ensure successful professional implementation; studied the organization of the educational process, curricula of the college specialties, determined a specific amount of study time for the study of socio-economic disciplines for students of all courses; it was established what percentage of study time in the curriculum of the college is allocated for the study of socio-economic subjects and how much time is allocated for the formation of student's socio-economic competencies; also showed possible problems in the process of formation of basic and socio-economic competencies of future technical specialists; it was established that in technical colleges there are problems of practical implementation of the formation of socio-economic competencies; methods of improving the quality of teaching subjects of the socio-economic cycle were briefly analyzed.

Key words: professional prehigher education, social-economic disciplines, social-personal competencies.